

Slachtofferschap, e-shaming en #MeToo

Een onderzoek naar de rol van e-shaming tijdens de #MeToo-periode in Nederland

*Chantal van den Berg en Marleen Gorissen**

In oktober 2017 ging de hashtag ‘MeToo’ wereldwijd op sociale media viraal. Ook in Nederland werd de hashtag veelvuldig gebruikt. Uit onderzoek van Gorissen en collega’s (n.n.g.) is gebleken dat tijdens de #MeToo-periode (15 oktober t/m 15 november 2017) gemiddeld 36,5 Nederlandstalige berichten per dag zijn verschenen waarin persoonlijke ervaringen met seksueel geweld of seksuele intimidatie werden gedeeld, ook wel ‘online disclosure’ genoemd. Dit aantal is aanmerkelijk hoger dan in de periode voor en na #MeToo. Het feit dat in een korte tijdspanne een aanzienlijk aantal berichten verscheen en de grote hoeveelheid aandacht die deze berichten wereldwijd genereerden, maken van de #MeToo-beweging een zogenoemde ‘viral’ internetbeweging (Wood e.a. 2019).

Inmiddels is er al veel geschreven over #MeToo en de effecten van de beweging. Positieve effecten zijn onder andere een groter publiek bewustzijn van seksueel geweld en seksuele intimidatie (in machtsverhoudingen) en het opstarten van strafprocessen en veroordelingen (Althoff 2021; Hörnle 2021). Negatieve effecten hebben vooral betrekking op *victim blaming* als gevolg van het delen van de slachtofferervaring en teleurstelling omtrent het niet behalen van de beoogde doelen wanneer een ervaring gedeeld wordt (Berenblum 2016; Ortiz & Smith 2022). Daarnaast kan #MeToo op ethisch vlak ook potentieel problematisch zijn (Jane 2017). Dit heeft specifiek betrekking op *naming-and-shaming* van de vermeende dader, ook wel *e-shaming*

* Dr. C.J.W. van den Berg is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) en universitair docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam. M. Gorissen MSc is PhD-student bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR).

genoemd (Berenblum 2016; Van den Berg & Gorissen 2020). Volgens Althoff (2021) kan e-shaming worden beschreven als een veroordeling via de sociale media, die gepaard kan gaan met ernstige procedurele zorgen, bijvoorbeeld het schenden van de onschuldpresumptie en het recht op een eerlijk proces ten aanzien van de dader (zie ook Powell 2015). Een ander mogelijk probleem is dat e-shaming kan leiden tot disproportionele straffen. De vermeende dader wordt op deze manier sociaal 'doodgemaakt', een straf waarbij rehabilitatie vaak onmogelijk is. Dit is vooral problematisch bij misidentificatie van onschuldige personen als dader (Nhah e.a. 2017).

Zaken waarin vermeende daders genoemd worden krijgen veel aandacht in de media en lijken dus veelvuldig voor te komen. Tijdens #MeToo werd bijvoorbeeld Harvey Weinstein benoemd als dader naar aanleiding van de tweets van Alyssa Milano. In Nederland werd Gijs van Dam geïdentificeerd als dader nadat Jelle Brandt Corstius een slachtofferervaring deelde. De grote hoeveelheid (media-)aandacht kan worden verklaard doordat dergelijke zaken over prominente personen gaan, voor wie veel interesse is vanuit de samenleving (Althoff 2021). Echter, vanuit de empirie is slechts beperkt onderzoek gedaan naar het fenomeen e-shaming van vermeende daders van seksueel geweld en seksuele intimidatie. Hierdoor is nog weinig duidelijk over de daadwerkelijke omvang en effecten van e-shaming. Het huidige onderzoek zal nader ingaan op de vraag wat de omvang was van e-shaming tijdens de #MeToo-periode in Nederland. Daarnaast zal ook centraal staan of e-shaming door de Nederlandse samenleving wordt gesteund. De wisselwerking tussen publiek en slachtoffers is namelijk een belangrijk facet van e-shaming en het belangrijkste mechanisme om een effect te behalen (Berenblum 2016).

Viral justice

E-shaming kan worden gezien als een onderdeel van viral justice. Viral justice werd als term voor het eerst geïntroduceerd door Wood en collega's (2019) in het tijdschrift *Theoretical Criminology*. Zij beschrijven viral justice als een onlineversie van informele gerechtigheid: het verkrijgen van gerechtigheid door het plaatsen van een online bericht dat door een groot aantal gebruikers van sociale media gelezen en gedeeld wordt. Gerechtigheid kan hier in brede zin worden opgevat, zoals

wraak nemen door de dader openlijk te schande te maken, bewijs verzamelen tegen de dader, steun verzamelen bij het grote publiek, activisme en bewustwording (Thompson e.a. 2016). Kenmerkend aan viral justice is dat de samenleving door het gebruik van sociale media een bepaald doel wil bereiken met betrekking tot een onderwerp dat door de media of politiek over het algemeen genegeerd wordt. In het geval van #MeToo werd aandacht gevraagd voor seksueel geweld en seksuele intimidatie om officiële instanties onder druk te zetten, bijvoorbeeld om een vermeende dader te vervolgen, ondersteuning voor slachtoffers te bieden of een cultuurverschuiving in het beleid van organisaties te bewerkstelligen. Viral justice zou dan ook kunnen worden gezien als een ‘trial by social media’, waarbij de samenleving in plaats van de traditionele media of de politiek (‘bottom-up’ in plaats van ‘top-down’) het onderwerp en de doelen bepaalt (Wood e.a. 2019). Een belangrijke voorwaarde om te voldoen aan de verschillende doelen van viral justice is dat er een wisselwerking moet zijn met het publiek. Vooral bij het online te schande maken van de dader, e-shaming, is de rol van het publiek belangrijk (Berenblum 2016). Zo kan het publiek in het geval van e-shaming worden gevraagd de vermeende dader te identificeren of aanvullende gegevens te publiceren. Aan de andere kant kunnen de berichten van slachtoffers het publiek helpen bij het versterken en herdefiniëren van sociale normen. Er kan dus worden gesteld dat er een duidelijke wisselwerking is tussen het publiek, het slachtoffer en de achterliggende behoeften. Deze wisselwerking is slechts in beperkte mate onderzocht. Uit de studie van Berenblum (2016) bleek dat Israëliische studenten overwegend positief waren over het gebruik van e-shaming als mechanisme voor sociale controle. Toch liet deze studie ook zien dat naarmate meer medewerking werd gevraagd van het publiek de bereidwilligheid afnam. Binnen de steekproef gaf 27,3% aan dat zij een bericht zouden delen, 33% gaf aan te willen helpen bij het vinden van informatie over de dader, en 21,5% gaf aan zelf aan e-shaming te willen doen. Een andere belangrijke bevinding van het onderzoek was dat respondenten alleen positief waren wanneer met grote zekerheid vast te stellen was dat het delict daadwerkelijk plaats had gevonden. Dit kan verklaren waarom #MeToo succesvol is geweest in het shamen van Harvey Weinstein. Een groot aantal vrouwen, vaak actrices, kwam met vergelijkbare verhalen naar buiten, waardoor het steeds meer aannemelijk werd dat het seksueel grensoverschrijdend gedrag daadwerkelijk plaats had gevon-

den (Van den Berg & Gorissen 2020). De vraag is of dit ook gevonden wordt voor de Nederlandse context en voor berichten waarbij geen prominente personen betrokken zijn.

Naar e-shaming tijdens #MeToo zijn niet veel onderzoeken verricht. Gorissen en collega's (2021) vonden slechts negen studies waarin iets opgenomen is over de identiteit van de dader. Vaak gaat dit alleen om een korte beschrijving van de inhoud en omvang. Zo bestudeerden Bogen en collega's (2019) een sample van 897 Twitterberichten met de hashtag '#MeToo' en vonden dat in ongeveer 20% van de berichten details over de vermeende dader gedeeld worden. Het overgrote deel van deze informatie was algemene informatie, zoals het geslacht van de dader. Schneider en collega's (2019) vonden dat 2,3% van de 912 #MeToo-Twitterberichten duidelijk identificeerbare informatie bevatte over de dader. Specifiek onderzoek naar de percepties vanuit de samenleving op e-shaming tijdens #MeToo zijn niet gevonden.

Methoden

Het hier gepresenteerde onderzoek gaat in op de vraag of en op welke manier er sprake is van e-shaming tijdens de #MeToo-periode in Nederland. Deze periode is naar aanleiding van de bevindingen van Gorissen en collega's (n.n.g.) vastgesteld op 15 oktober tot en met 15 november 2017. Tijdens deze periode werd een piek gevonden in de frequentie van het aantal berichten waarin slachtofferschap van seksueel geweld en seksuele intimidatie werd gedeeld. Daarnaast zal worden onderzocht in hoeverre de Nederlandse samenleving e-shaming steunt. Om dit te bewerkstelligen zijn twee databronnen gebruikt: socialemediaberichten waarin sprake is van online disclosure gepost tijdens de #MeToo-periode en een survey onder een representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving.¹

Socialemediaberichten

Allereerst wordt gebruik gemaakt van een dataset van 599.591 socialemediaberichten verzameld tussen 1 januari 2017 en 31 december 2018

1 De dataverzameling is gedaan in het kader van het onderzoeksproject 'Slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag onder de radar' (Van den Berg & Gorissen 2020), gefinancierd door het Fonds Slachtofferhulp.

met behulp van *social media monitoring tool* OBI4Wan. Deze tool bundelt verschillende bronnen, zoals Twitter, Facebook, Pinterest, reviewsites, blogs, fora en (reacties op) nieuwsberichten, in een groot databestand waarin systematisch op bepaalde zoektermen kan worden gezocht. Door middel van machinelearning zijn de 599.591 socialemediaberichten teruggebracht naar 2.927 unieke berichten waarin slachtoffers eigen ervaringen met seksueel geweld of seksuele intimidatie hebben gedeeld (online disclosure). Zie Gorissen en collega's (n.n.g.) voor een uitgebreide beschrijving van de gebruikte dataset en machinelearningmodellen. Voor het huidige onderzoek maken we alleen gebruik van de berichten gepost tijdens de #MeToo-periode (15 oktober t/m 15 november 2017). In totaal zijn binnen deze periode 1.133 berichten gepost waarin een ervaring van seksueel geweld of seksuele intimidatie gedeeld werd. Door middel van een contentanalyse zijn deze berichten geanalyseerd. Dat wil zeggen dat een interpretatie van de thematiek in de berichten systematisch gecodeerd is. Deze codering betreft belangrijke concepten of woorden die de essentie van de tekst weergeven. Deze codes zijn vervolgens gecategoriseerd, waarop verdere analyses gedaan zijn. Voor het huidige onderzoek zullen de verschillende codes met betrekking tot e-shaming worden beschreven.

Survey

Om de publieke opinie ten aanzien van het online delen van verhalen over slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag verder te onderzoeken is een survey uitgezet onder een representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving.² De vragenlijst is gebaseerd op een bestaande en gevalideerde vragenlijst van onderzoeker Berenblum (2016) en bestaat uit verschillende onderdelen. Zo zijn de volgende onderwerpen uitgevraagd: (1) perceptie van en (2) blootstelling aan e-shaming in verhalen van slachtofferschap van seksueel geweld en seksuele intimidatie, (3) perceptie van waarom mensen dergelijke verhalen delen, en (4) participatie bij e-shaming, waarbij gevraagd wordt of en waarom de respondent het verhaal liket, deelt of een reactie geeft. Om deze concepten te meten zijn vignetten gebruikt waarin verschillende scenario's (slachtofferverhalen) werden

² Zie voor een uitgebreide beschrijving van de survey het rapport van Van den Berg en Gorissen (2020).

geschetst. Binnen deze verhalen is gevarieerd op type delict (ernst), gevolgen voor het slachtoffer en gevolgen voor de dader. Naast de vignetten zijn ook algemene vragen gesteld naar demografische kenmerken, socialemediagebruik,³ mening ten aanzien van politie,⁴ justitie en slachtofferhulp en 'self-efficacy'.⁵ De gebruikte steekproef is een anoniem subsample van het LISS-panel van Centerdata (een onafhankelijk non-profit onderzoeksinstituut). De response rate was 65,6% met in totaal 1.139 ingevulde vragenlijsten.

Schaalconstructie

De perceptie ten aanzien van online disclosure waarbij identificerende gegevens van de dader gedeeld worden (e-shaming), wordt gemeten voor de drie verschillende typen delicten: seksuele intimidatie ('cat-calling'), aanranding en verkrachting. Aan de respondenten werd aan de hand van drie vragen gevraagd of zij een vriendin aan zouden raden haar slachtofferervaring online te delen, inclusief het delen van daderkenmerken. Vervolgens kon op een vijfpuntsschaal worden geantwoord, waarbij antwoordcategorie 1 stond voor helemaal mee oneens en 5 helemaal mee eens. Daarnaast werd ook gevraagd of de respondent zelf een dergelijke slachtofferervaring online zou delen of liken. De samenhang van deze schaal was goed ($\alpha=.926$).

In de survey is ook de bereidheid tot participatie bij e-shaming gemeten. Dit is gedaan door respondenten te vragen of zij een verhaal zouden liken of delen. Wederom werd een goed betrouwbare schaal gevonden ($\alpha=.879$). Daarnaast is ook een aantal losse vragen gesteld over e-shaming, zoals 'Aangifte helpt toch niet, online delen is een goede manier om een mogelijke dader toch te straffen' of 'Ik steun e-shaming, maar alleen als er geen duidelijker identificerende informatie over de mogelijke dader gevraagd of verspreid wordt.' Ook hier kon

3 Het socialemediagebruik is gemeten aan de hand van drie schalen van de Oxford Internet Usage Scale (Helsper e.a. 2016). De afhankelijkheid van sociale media in het dagelijks leven van respondenten ($\alpha=.820$), het gebruik van sociale media voor persoonlijke doelen zoals communiceren met familie en vrienden, discussiëren over politieke en/of maatschappelijke kwesties en communiceren over persoonlijke interesses en hobby's ($\alpha=.752$), en de betrokkenheid en responsiviteit van de respondent op sociale media ($\alpha=.824$).

4 $\alpha=.630$.

5 Self-efficacy is gemeten aan de hand van de 'Dutch General Self-Efficacy Scale' van Teeuw en collega's (1994). Deze schaal is een veelgebruikt gevalideerd instrument en de alfa was dan ook goed ($\alpha=.887$).

op een vijfpuntsschaal worden geantwoord, met antwoordcategorie 1 helemaal mee oneens en categorie 5 helemaal mee eens.

Resultaten

Socialemediaberichten

Tijdens de #MeToo-periode in Nederland zijn 1.133 berichten gevonden waarin iemand zijn of haar ervaring met seksueel geweld of seksuele intimidatie deelt. Het overgrote deel van deze berichten is gevonden op Twitter (N=972, 85,8%). In driekwart van de berichten (N=861) wordt expliciet de hashtag '#MeToo' gebruikt. Hieronder staat een voorbeeld ter illustratie van deze berichten:

'Ik heb altijd gezwegen, zou het wel een keer uit willen schreeuwen (...) ik was 8 en hij 20. Stelselmatig misbruikt. Het was m'n broer #MeToo'

Daderinformatie blijkt in een groot deel van de berichten te ontbreken. Slechts in 30,9% van de berichten staat enige informatie over de dader. Deze informatie kan heel algemeen zijn, zoals het benoemen van de relatie met de dader, de leeftijd of de afkomst van de dader. Wanneer het publiek de auteur van het bericht persoonlijk kent, kunnen deze variabelen leiden tot identificatie van de dader, maar voor het algemeen publiek is de kans klein. Het benoemen van het beroep of de werkgever van de vermeende dader kan ook zorgen voor identificatie. Dit werd in 102 berichten gevonden (9%).

'#MeToo ik was 14 hij leraar biologie/aardrijkskunde. Verkracht in door hem afgesloten klaslokaal tijdens schoolfeest. In de doofpot vd school, hij bleef. 20 jaar lang dit niet gedurft dit te vertellen. School was een hel! Trauma overgehouden.'

Slechts 38 berichten (3,4%) bevatten wel duidelijk identificerende informatie. In 18 berichten wordt de vermeende dader genoemd met voor- en achternaam, in twee gevallen wordt hierbij ook nog een beroep genoemd en in een bericht worden daarbij zelfs het telefoonnummer en adres gedeeld. Het benoemen van een voornaam gebeurde in 11 berichten, waarvan in een bericht ook de relatie met de

dader werd benoemd, en in een ander bericht de voornaam werd gedeeld met het beroep van de dader. In 5 berichten werd alleen de achternaam van de vermeende dader genoemd. Sociale media maken het ook mogelijk om andere personen in een bericht te *taggen*, te koppelen; in 3 berichten werd de dader dan ook getagd door middel van de username op het specifieke socialemediaplatform. In één geval werd een foto van de dader toegevoegd.

'#MeToo Vandaag ben ik seksueel geïntimideerd door deze jongen. [foto]'

Perceptie en participatie e-shaming

De survey is door 503 mannen (44,2%) en 636 vrouwen (55,8%) ingevuld (zie tabel 1, op p. 54). De gemiddelde leeftijd van respondenten was 49,6 jaar (SD=18,8) met een spreiding van 16 tot en met 95 jaar. Het opleidingsniveau binnen de steekproef komt overeen met de verdeling binnen de samenleving (zie Maslowski 2020), de meeste respondenten hebben een hbo-opleiding (25,4%) of een mbo-opleiding (23,6%). Het overgrote deel van de respondenten (87,7%) geeft aan iemand te kennen die een verhaal van slachtofferschap online heeft gedeeld. Slachtofferschap komt weinig voor onder de onderzoeksgroep, zes personen geven aan slachtoffer te zijn geworden van seksueel geweld offline en/of online.

De respondenten zijn over het algemeen niet heel positief over e-shaming, op een schaal van 1 tot 5 scoren zij gemiddeld een 2,5 (SD=0,94). De Nederlandse samenleving is het dus vaak niet eens met de stellingen die positief geformuleerd zijn ten aanzien van e-shaming. Slechts een kwart van de samenleving heeft een positieve houding ten aanzien van e-shaming (N=292). Deze respondenten geven aan dat zij ten opzichte van de meer negatieve groep respondenten in grotere mate afhankelijk zijn van sociale media ($t(438,797)=-6,451$, $p<,001$) en deze vaker gebruiken voor persoonlijke en maatschappelijke doeleinden ($t(1137)=-5,721$, $p<,001$; $t(1137)=-6,362$, $p<,001$). Ook was deze groep significant jonger dan de groep met een negatieve houding ten aanzien van e-shaming ($t(1137)=2,723$, $p<,01$) en hebben zij een significant lager opleidingsniveau ($\chi^2(5)=28,357$, $p<,001$).

Voor participatie in e-shaming zien we eenzelfde beeld terug. Over het algemeen is de samenleving niet bereid te participeren in e-shaming.

Tabel 1 Beschrijving kenmerken respondenten

	%	N	M	SD
<i>Geslacht</i>				
Man	44,2	503		
Vrouw	55,8	636		
<i>Leeftijd</i>				
			49,6	18,8
<i>Opleiding</i>				
Basisonderwijs	5,5	63		
Vmbo	18,3	209		
Havo/vwo	11,9	135		
Mbo	23,6	269		
Hbo	25,1	286		
Wo	11,9	135		
Anders	3,7	42		
<i>Slachtoffer van een (online en/of offline) zeden- delict</i>				
Ja, offline	0,4	4		
Ja, online	0,3	3		
Nee	88,8	1.101		
Geen antwoord	10,6	121		
<i>Zelf disclosure gedaan of disclosure door naas- ten</i>				
Ja	1,5	7		
Nee	86,1	981		
Weet ik niet	10,6	121		

Wederom is slechts een kwart van de respondenten positief en bereid te participeren in e-shaming. Wanneer deze groep nader wordt onderzocht, blijkt dat diegenen die positief zijn ten aanzien van e-shaming ook meer bereid zijn om hierin te participeren.

Voor zowel participatie als perceptie is onderzocht of er een verschil gevonden wordt tussen verschillende typen delicten die verschillen in ernst, namelijk seksuele intimidatie, aanranding en verkrachting. We zien voor zowel perceptie als participatie verschillen tussen de typen delict, ten aanzien van seksuele intimidatie is men negatiever dan bij aanranding of verkrachting ($F(2)=18,349, p<.001$; $F(2)=15,619, p<.001$). Bij een ernstig delict is de samenleving dus eerder geneigd positief te zijn over e-shaming en ook eerder geneigd om te participeren in e-shaming. Deze effecten worden overigens alleen gevonden voor de

groep met een negatieve houding ten aanzien van e-shaming. De groep met een positieve houding denkt niet verschillend over de drie delicttypen.

Interessant is wel dat de samenleving over het algemeen voorstander blijkt te zijn van formele oplossingen. Zo geven vrijwel alle steekproefleden aan dat zij de vriendin zouden aanraden naar de politie te gaan (90,5%) of gebruik te maken van hulpverlening (86,3%). Deze adviezen werden vooral gegeven voor de meer ernstige delicten, namelijk aanranding en verkrachting.

Conclusie

Het huidige onderzoek heeft zich gericht op e-shaming ten tijde van #MeToo in Nederland. Daarbij is allereerst gekeken naar de omvang. Door systematisch te zoeken met behulp van een *social media monitoring tool* is een grote hoeveelheid berichten gevonden waarin online disclosure werd gedaan van seksueel geweld of seksuele intimidatie. In beperkte mate is er sprake geweest van e-shaming tijdens de #MeToo-beweging. Vaak is deze informatie vrij algemeen en niet voor het grotere publiek herleidbaar. In een fractie van de berichten gaat het wel om duidelijke gegevens die gemakkelijk tot identificatie kunnen leiden. De gevonden resultaten komen overeen met eerdere onderzoeken van Bogen en collega's (2019) en Schneider en Carpenter (2020). De redenen dat veel slachtoffers geen informatie over de vermeende dader delen, zijn volgens Dancig-Rosenberg en Peleg (2020) angst voor zowel fysieke als juridische gevolgen, uit medelijden met de dader of omdat daderinformatie af zou leiden van het daadwerkelijke doel van het delen van een slachtofferervaring. Dat laatste is interessant, aangezien Gorissen en collega's (2021) vonden dat e-shaming zelden werd gevonden als mogelijk doel voor het delen van een slachtofferervaring van seksueel geweld of seksuele intimidatie. De meest voorkomende doelen waren het zoeken van hulp en ondersteuning, het bieden van ondersteuning en activisme. Met betrekking tot e-shaming als specifiek onderdeel van viral justice kan dus worden gesteld dat dit geen prominente rol heeft gespeeld ten tijde van #MeToo in Nederland. Toch wordt er, vooral in de media, veel geschreven over e-shaming en de mogelijke gevolgen. Althoff (2021, p. 30) verklaart dit door te stellen dat e-shaming zich focust op de persoonlijke en individuele verhalen

van prominente personen die disproportioneel meegenomen worden in de mediareportage over #MeToo. Verhalen van onbekende en minder spectaculaire contexten van seksuele intimidatie en aanranding blijken niet interessant. De vraag is dan ook in hoeverre #MeToo daadwerkelijk maatschappelijke verandering heeft gebracht wanneer de focus op slechts een beperkt deel van de berichten en doelen gevestigd is en hiermee de belangrijkste boodschap ‘gemist’ wordt.

Naast het onderzoeken van de omvang is ook gekeken naar de wisselwerking met het publiek. Vooral voor e-shaming is die wisselwerking van groot belang (Berenblum 2016). Gevonden werd dat de Nederlandse samenleving weinig positief is ten aanzien van e-shaming. Daarnaast zouden zij ook niet gemotiveerd zijn te participeren. Deze resultaten kunnen worden gekoppeld aan eerder onderzoek in Nederland van Van den Berg en Gorissen (2020), waaruit blijkt dat vanuit de Nederlandse samenleving weinig reactie gegeven wordt op berichten waarin een ervaring van seksueel slachtofferschap gedeeld wordt. Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking lijkt simpelweg niet geïnteresseerd.

Uiteraard zijn bij het huidige onderzoek enkele kanttekeningen te plaatsen, voornamelijk ten aanzien van de survey. De survey is afgenomen na #MeToo en deze beweging wordt in de vragenlijst dan ook aangehaald als voorbeeld. Mogelijk is hier enige invloed van zichtbaar in de resultaten, doordat de samenleving meer alert is op de nadelige gevolgen van e-shaming. Deze gevolgen zijn namelijk veelvuldig besproken in de media, waardoor de samenleving minder positief kan reageren. Een andere kanttekening is enigszins gerelateerd, er lijken namelijk aanwijzingen voor sociale wenselijkheid. Dit zou ten grondslag kunnen liggen aan het bovenstaande, maar zien we vooral terug in de steun voor formele instanties. Uit onderzoek blijkt dat in Nederland het vertrouwen in de politie als instituut hoog is, het vertrouwen in het optreden van de politie of de persoonlijke ervaringen met de politie zijn minder positief (Van der Veer e.a. 2013). Mogelijk is in dit onderzoek door de respondenten dus vooral de nadruk gelegd op de politie als instituut en minder op het vertrouwen in het optreden en oplossend vermogen van de politie. Dit is opvallend, aangezien de vragen specifiek gericht waren op het optreden van de politie (Van den Berg & Gorissen 2020, p. 44). Met betrekking tot de socialemediaberichten konden alleen openbare bronnen worden bekeken. Hiermee is geen inzicht in hoe vaak e-shaming voorkomt in besloten groepen. De

onderstaande conclusie geldt dus ook alleen met betrekking tot publieke berichten.

Desondanks bieden de resultaten van dit onderzoek belangrijk inzicht in een relatief nieuw fenomeen, e-shaming, en de gerelateerde ethische bezwaren en mogelijke gevolgen. Zo werd gevonden dat e-shaming niet veel voorkomt in Nederland, noch in frequentie, noch als doel. Dit komt overeen met eerdere internationale onderzoeken naar het fenomeen. De Nederlandse bevolking lijkt daarnaast ook niet geïnteresseerd in e-shaming en is niet bereid te participeren. Dit impliceert dat e-shaming in Nederland op ethisch vlak nog steeds problematisch is, maar dat de omvang en gevolgen van e-shaming zeer beperkt zijn.

Literatuur

Althoff 2021

M. Althoff, 'Naming and shaming seksueel geweld – #MeToo als politieke beweging?', *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit* (11) 2021, afl. 3, p. 16-32, <https://doi.org/10.5553/TCC/221195072022011003002>.

Berenblum 2016

T. Berenblum, *The internet as a sphere of social control* (diss. Jerusalem), 2016.

Bogen e.a. 2019

K.W. Bogen, K.K. Bleiweiss, N.R. Leach & L.M. Orchowski, '#MeToo: Disclosure and response to sexual victimisation on Twitter', *Journal of Interpersonal Violence*, 00(0), p. 1-32, <https://doi.org/10.1177/0886260519851211>.

Van den Berg & Gorissen 2020

C.J.W. van den Berg & M. Gorissen, *Slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag onder de radar; onderzoek naar de achtergronden en effecten van viral justice en e-shaming door slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag*, NSCR 2020, https://nscr.nl/app/uploads/2020/10/Eindrapport_ViralJustice_151020.pdf.

Dancig-Rosenberg & Peleg 2020

H. Dancig-Rosenberg & A. Peleg, *Naming, blaming, shaming. Sexual assault victims' perceptions of the practice of shaming their assailants on Facebook* [Hebreeuws]. University of Haifa Law Review, <https://law.biu.ac.il/sites/law/files/shared/segel/tikshoretmishpatimonline.pdf>.

Gorissen e.a. 2021

M. Gorissen, C.J.W. van den Berg, C.C.J.H. Bijleveld, S. Ruiter & T. Berenblum, 'Online disclosure of sexual victimization: A systematic review', *Trauma, Violence & Abuse*. Online voorpublicatie, <https://doi.org/10.1177/15248380211043831>.

Gorissen e.a. n.n.g.

M. Gorissen, C.J.W. van den Berg, S. Ruiter & C.C.J.H. Bijleveld (n.n.g.), *Sharing unwanted sexual experiences online. A cross-platform analysis of disclosures before, during and after the #MeToo movement*.

Helsper e.a. 2016

E.J. Helsper, A.J.A.M. van Deursen & R. Eynon, *Measuring types of internet use. From digital skills to tangible outcomes project report*, Oxford Internet Institute, University of Twente, The London School of Economics and Political Science 2016.

Hörnle 2021

T. Hörnle, 'Evaluating #MeToo: The perspective of criminal law theory', *German Law Journal* (22) 2021, afl. 5, p. 833-846, <https://doi.org/10.1017/glj.2021.34>.

Jane 2017

E.A. Jane, 'Feminist digilante responses to a slut-shaming on Facebook', *Social Media + Society* (3) 2017, afl. 2, p. 1-10, <https://doi.org/10.1177/2056305117705996>.

Maslowski 2020

R. Maslowski, *Onderwijs. De sociale staat van Nederland*, Sociaal en Cultureel Planbureau 2020, <https://digitaal.scp.nl/ssn2020/onderwijs/>.

Nhah e.a. 2017

J. Nhah, L. Huey & R. Broll, 'Digilantism: An analysis of crowdsourcing and the Boston Marathon bombings', *The British Journal of Criminology* (57) 2017, afl. 2, p. 341-361, <https://doi.org/10.1093/bjc/azv118>.

Ortiz & Smith 2022

R.R. Ortiz & A.M. Smith, 'A social identity threat perspective on why partisans may engage in greater victim blaming and sexual assault myth acceptance in the #MeToo era', *Violence Against Women* (28) 2022, afl. 5, p. 1302-1325.

Powell 2015

A. Powell, 'Seeking rape justice: Formal and informal responses to sexual violence through tech-social counter-publics', *Theoretical Criminology* (19) 2015, afl. 4, p. 571-588, <https://doi.org/10.1177/1362480615576271>.

Schneider & Carpenter 2020

K.T. Schneider & N.J. Carpenter, 'Sharing #MeToo on Twitter: Incidents, coping responses, and social reaction', *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 39(1), p. 87-100, <https://doi.org/10.1108/EDI-09-2018-0161>.

Teeuw e.a. 1994

B. Teeuw, R. Schwarzer & M. Jerusalem, *Dutch general self-efficacy scale*, 1994, www.fysiotherapiewetenschap.com/bestanden/45.pdf.

Thompson e.a. 2016

C. Thompson, M. Wood & E. Rose, *Viral justice: Survivor-selfies, internet virality and justice for victims on intimate partner violence* (presented at the British Society of Criminology Conference: 'Inequalities in a diverse world'), 2016.

Van der Veer e.a. 2013

L. van der Veer, A. van Sluis, S. Van de Walle & A. Ringeling, 'Vertrouwen in de politie. Trends en verklaringen', *Politiewetenschap* 2013, afl. 71.

Wood e.a. 2019

M. Wood, E. Rose & C. Thompson, 'Viral justice? Online justice-seeking, intimate partner violence and affective contagion', *Theoretical Criminology* (23) 2019, afl. 3, p. 375-393, <https://doi.org/10.1177/1362480617750507>.